

מרן שר התורה
הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל

פרק קטן על אלול מתוך הספר שר התורה
[לא מוגה כל צרכו]

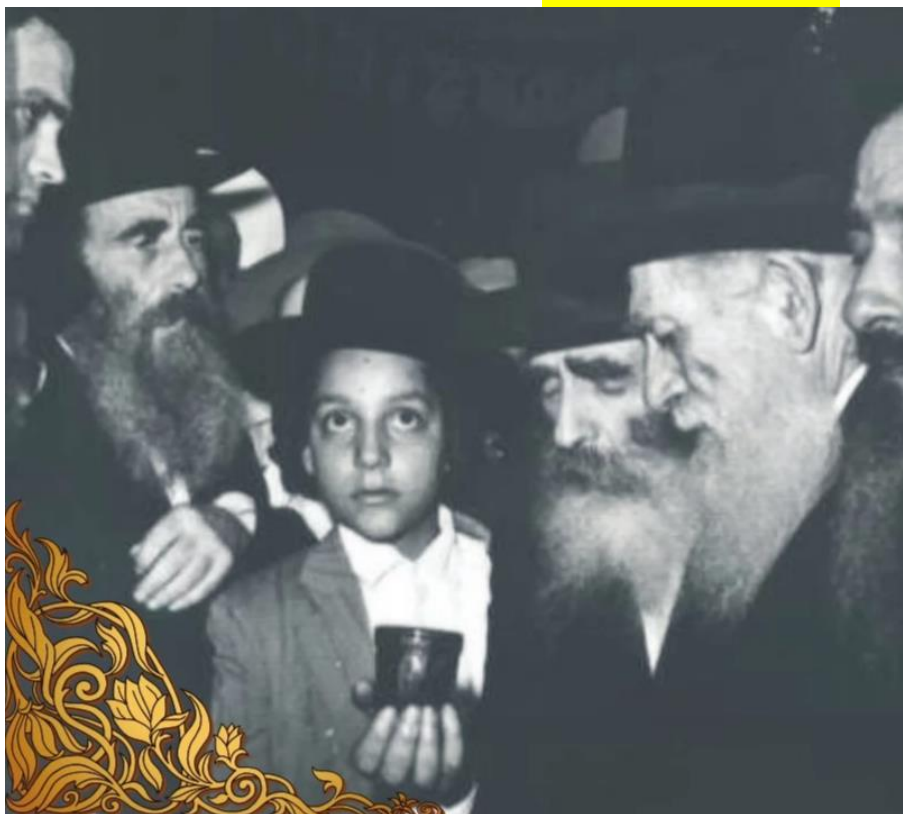
אלול במשנת הסטייפלר ורבי חיים קניבסקי זצ"ל
מתוך ספר שעתיד לצאת בקרוב אי"ה "שר התורה"

מי שיש לו עוד סיפורים ותמונות וכו'
נא לשלוח אלינו machonsa@thejnet.com

הספד של מרן רבי שך במלאות שנה לפטירת מרן הסטייפלר זצ"ל - כ"ג אב תשמ"ו בית הכנסת לדרמן בני ברק:

עומדים אנו עתה לפני יום הדין! זועק מרן רבי שך, [א.ה. ואפילו שעכשיו רק כ"ג אב - תיכף הוא מסביר את עצמו]: אין זו ממידת הישרות שנמתין עד בוא אלול – וכבר עתה עלינו להכין עצמנו לקראת הדין מדוע? משום שמבואר בגמרא ראש השנה **ח**: שמי שזוכה להישפט מוקדם יותר לפניו יתברך הרי הוא נמלט מחרון אף המתרבה והולך כפי מידת החוטאים העוברים במשפט – ומי שהכין עצמו תחילה לדין, זכאי לעבור קודם חבירו בדין, נמצא שההכנה המוקדמת מצילה את האדם מליפול לדין הקשה¹ - והוא ממשיך: ואל ניפול ברוחנו גם אם אין בנו הכוח לשוב אליו יתברך בתשובה מעליא - אלא כל אשר בידנו לעשות נעשה לאחוז לכל הפחות בדרכי התשובה, ונזכה לחתימה טובה!
א.ה. מה משמעות **לאחוז בדרכי התשובה**?

מימין לשמאל מרן הרב מפוניבז, מרן רבי יחזקאל לעוונשטיין מברך, בשמאל מרן הסטייפלר

הסביר זאת מרן רבי ש"ך באמצעות סיפור ששמע רבי יחזקאל בהיותו קלעצק ממרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצוק"ל – הנה כאשר ירד שלג ברוסיה הייתה מוטלת על כל בעל בית חובה לנקות את השלג שנערם בסמוך לפתח ביתו או חנותו שוטרים היו עוברים כדי לרשום דו"ח למי שעבר על החוק ולא פינה את השלג היו הבריות נוהגות שבו ברגע שהיה מופיע השוטר מיד היו הכל תופסים בידם מטאטא למען יסבור הלה כי המלאכה תשובה נעשית כראוי וילך לו

¹ א.ה. חידוש גדול מחדש לן מרן רבי שך, שכל המקדים לשוב, מקדים דינו ביום הדין של ראש השנה!

מן המקום - סיים מרן המשגיח אין אנו עושים [תשובה שלימה] - אבל לכל הפחות נאחוז בידנו את המטאטא ונחזיק בדרכי התשובה (אשכבתיה דרבי' ח"ב) עד כאן דברי מרן רבי ש"ך.

ויש לשאול שואל רבי ישראל למברגר – מה בין המשל לנמשל? וכי "ההצגה" שעשו לשוטר הרוסי, תועיל כלפי שמיא? מה המשמעות המעשית של "לחאחוז את המטאטא? למה התכוון רבי חצקל?

וביאר: "משל לכת של ליסטים – מביא ה'שערי תשובה' (שער ראשון, ומקורו מקוהלת רבה ז', ל"ב) שחבשם המלך בבית האסורים, וחתרו חתירה, פרצו ויעבורו – אמנם נשאר אחד מהם – בא שר בית הסוהר וראה מתתרת חתורה והאיש ההוא עודנו עצור – ויך אותו במטהו, אמר לו: קשה-יום! הלוא המתרת חתורה לפניך, ואיך לא מיהרת הימלט על נפשך?

נשאלת השאלה מדוע הכה השר את האסיר שלא נמלט? אדרבה היה עליו לקבל האסיר שלא נמלט בתופים ובמחולות, הרי כל החברים שלו התעופפו להם דרך המנהרה שחפרו לעצמם – והוא היחיד שנשאר?

התשובה היא – אסיר שלא נמלט מול מתתרת פתוחה – זה לא משום שהוא מכניע עצמו להמלך - אלא אדרבה יש כאן מרידה גדולה בהמלך – ע"י שהוא נשאר שם הוא מראה כלפי העולם אני לא מפחד מהעונש של המלך - המלך מנסה להעניש אותו נגד רצונו, להכניע אותו – אך הוא במעשה שלו כביכול מכריז לא איכפת לי מהעונש אני לא מפחד! אני לא אברח מכאן בזחילה על ארבע כמו כלב דרך מנהרה סודית! והא ראייה – דהא יכולתי לברוח ולא עשיתי זאת! וזו המרידה הכי גדולה במלך! אני לא מפחד כלל מן המלך!

מתוך כך מובנת כוונתו של מרן המשגיח צוק"ל השוטר הרוסי איננו טיפש כפי שחשבתם. גם הוא מבחין שבדיוק ברגע שהוא עובר ברחוב בדיוק אז עסוקים כולם רק בהתחלת גריפת השלג, הוא יודע היטב שעד לפני חמש דקות היו האנשים עסוקים במשהו אחר - אבל מכיוון שכעת הם

נכנעים כלפי החוק, ואוחזים מטאטא בידיהם, אז השוטר לא מעניק דו"ח, אלא ממשיך הלאה - ואדרבה, אזרח שלא יאחז מטאטא, ולא ינסה 'לרמות' את השוטר - כביכול הוא מכריז השוטר לא מפחיד אותי! אני מורד באימא רוסיה! וזה הרבה יותר גרוע ממי שכן נכנע, ומשתדל לעשות משהו...

"לאחוז את המטאטא" זה לא לעשות "הצגה" – אלא להיכנע, להרגיש שאולי יגיע עונש ח"ו, ולכן להתחיל לתקן, אפילו במשהו....² ודפח"ח.

*

'לדוד' בעת המנחה ב'לדרמן'

כמובן שרבינו הגר"ח הקפיד לומר קדיש במשך השנה לפטירת אביו, ומעשה שהיה בבית כנסת 'לדרמן', בחודש אלול תשמ"ה, תוך השלושים של מרן הסטייפלער, בערך שבועיים אחר הפטירה.

בשבת במנחה התפלל רבינו הגר"ח מנחה גדולה בבית הכנסת, ובמנין התפלל גם אורח אחד, שכנראה לא ידע או שכח, שאמירת הקדיש יתום שייך לרבינו הגר"ח, ותיכף אחר אמירת 'עלינו- לשבח' התחיל האורח ההוא לומר קדיש, וגם כשמאן דהוא ניסה תיכף להשתיקו לא עלתה בידו, כי האורח לא תפס מה רוצים ממנו. והואיל והמנהג ב'לדרמן' הוא שאין לומר קדיש שני אנשים יחד, אלא אחד בלבד, על כן שתק מרן הגר"ח ולא אמר קדיש.

באותו מנין השתתף גם הג"ר דוד פרנקל ז"ל, והוא חשב בלבו: 'וכי יתכן שלא יאמרו קדיש על הסטייפלער בתוך השלושים'? וכמובן שלא העיר דבר לאותו אורח כדי שלא לביישו, אך תיכף אחר שסיים הלה לומר את הקדיש, התחיל ר' דוד לומר בקול רם "לדוד ה' אורי וישעי", ומיד התחילו גם הקהל אחריו, ואמרו עמו את כל הקפיטל, ורבינו הגר"ח אמר קדיש בסיומה.

² מוסף שבת קודש שופטים - תשע"ז.

הנער לצד ימין של החזון איש רבי דוד פרנקל, ובצד שמאל ר' זליג שפירא קצת מוסתר
לאחר מכן אמר ר' דוד בצחות: "הראיתם כדבר הזה, שה' ליטוואקעס' אומרים 'לדוד ה' אורי'
בתפילת מנחה בחודש אלול?³."

*

עבודת אלול בנובהרדוק

אם בכל השנה היה ריתחא דאורייתא גדולה, בלימוד המוסר ועבודת המדות, על אחת כמה
באלול, עבודת אלול היה מיוחד מאוד, כידוע, ואכמ"ל.

סיפר מוריננו הגר"ח קניבסקי שליט"א על אביו מרן הסטייפלער זצוק"ל שבישיבה בנובהרדוק
כשכתבו מכתב באלול היו מסיימים המכתב – "והימים ימי בקורי ענוים" – [במקום הפסוק ביכורי
ענבים] בקורי עם ק' במילה, מלשון לבקר - ענוים עם ו' מלשון עניו - שבימים אלו בודקים
הענוים את מעשיהם לחזור בתשובה.⁴

³ ע"פ ספר 'זכור לדוד'.

⁴ במנהגי המהרי"ל מובאת הוראה של רבו, מהר"ש מנוישטט: משנכנס אלול, כשכותב אדם אגרת שלום לחבירו צריך
לרמוז בהתחלתו שמבקש עליו להשיבו לטוב השנה העתידה לבוא, על דרך "בשנה טובה תכתב ותחתם", או "תולה
ארץ על בלימה, יטיב לך כתיבה וחתימה", וכדאי גוונא. וכן נהג מהרי"ל עצמו. וכן נהג בן דורו הצעיר ממנו, אף הוא
רבה של נוישטט, בעל ה'תרומת הדשן', שפותח תשובות רבות בברכה לקראת השנה החדשה: "תכתב ותחתם לשנה
טובה". וכך אנו מוצאים גם בתשובות תלמידו, מהר"י ברונא.

מנהג זה אינו מובא בדברי הרמ"א, אך הובא באליה רבה, באר היטב ובמטה אפרים, ובדורות האחרונים אנו מוצאים
כבר רבים מחכמי האשכנזים שנהגו כן. ובספר ליקוטי מהרי"ח כתב רמז לדבר: וישאלו איש ל'רעהו ל'שלום – ראשי
תיבות 'אלול'; כלומר, בחודש אלול צריך לברך את איש את רעהו בברכת שלום מיוחדת, הכוללת ברכה לשנה החדשה.

ואגב כדאי לציין עצה לגאווה ממרן הסטייפלר: מספרים שפעם בא אחד אל מרן הסטייפלר זצ"ל וביקש ממנו עצה על מידת הגאווה? השיב לו מרן בקצרה "עוקצין", ומשלא הבין הלאה את כוונתו, הסביר יותר - וכי למדת כבר מסכת עוקצין שיעלה בידך להתגאות? אתמהה?!

סיפר רבינו הגר"ח שבחודש באלול הייתה דרשה 'בכל יום' בישיבת נובהרדוק, ובכל יום בחור אחר דיבר דברי חיזוק, ומה שמודפס בספרו של אבא [מרן הסטייפלר זיע"א] בברכת פרץ פרשת מטות זו הדרשה שאבא אמר.

וסיפר הגה"צ רבי חיים זיציק זצ"ל: זוכרני כשנכנס אלול היו שומעים שמדבר הסטייפלר לעצמו: כיון שהרמב"ם ורבינו יונה מייצעים לעשות תשובה, היה רץ בזריזות ובתמימות כדרכו בקודש אל ארון ספרי מוסר יושב ולומד מוסר בהתפעלות ובקול נעימות ובדבקות. לימוד ספר מדרגות האדם

בנובהרדוק נהגו התלמידים למדו את ספרו של הסבא "מדרגות האדם" לפי החדשים: תשרי - מאמר תקופת העולם. חשון - תיקון המידות. כסלו - ביורר המידות. טבת - ובחרת בחיים. שבט - דרכי הביטחון. אדר - יראה ואהבה. ניסן - בקשת השלמות. אייר - דרכי החיים. סיון - נקודת האמת. תמוז - חשבון צדק. אב - מזכה את הרבים. אלול - דרכי התשובה.⁵ בנובהרדוק קנה מרן הסטייפלר קניני נצח בדרך הסבא מנובהרדוק - מסירת נפש לתורה ולמצות בכל מצב שהוא, יראת שמים גדולה, בורח מן הכבוד עד הקצה, וחיזוק מופלגת בביטחון בה' וכו', שם בהישיבה הוא קנה קניני נצח בנפשו לכל ימי חייו, ובפרט עזר לו מדת הביטחון הגדול כשברח בסכנת נפשות ממקום ממקום בזמן מלחמת העולם הראשונה, וכן בזמן הקשה מאוד כשהיה בצבא הרוסי, כדיסופר לקמן.

*

יסוד נובהרדוק לעזור לאחריני

מהי נובהרדוק נשאל פעם הגאון רבי אברהם יפה'ן במסיבת נדיבים? אבל בקצרה, ביקשו - והשיב: חז"ל אמרו כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים מה תפוח פרו קודם לעליו אף ישראל הקדימו נעשה לנשמע העלים הם צורך האילן לכסות את מערומיו הפירות הם בשביל בני אדם שייהנו מהם וזה שבחם של ישראל שהקדימו למסור פירותיהם לזולתם בטרם הם עצמם נתכסו בעלים - תיכף שקיבלו את התורה הביאו את האור הגדול לעולם כולו בעוד הם עצמם נעים ונודים במדבר שממה ולא היה להם כלום בשביל עצמם - זוהי הדרך של נובהרדוק הבהיר הגר"א יפה'ן להקדים הדאגה לאחרים לדאגת עצמו ולמעלה מכך לאחרים להעניק פירות ולעצמו להסתפק בעלים גרידא.

והסטייפלר אכן הלך במידה זו של עזרה לאחריני כל ימיו.. וכן רבינו הגר"ח...

*

ובספר ארחות רבינו, מסופר שמשעה שפרכו את חודש אלול בשבת שלפני ראש חודש, היה רבנו בעל הקהלות יעקב זצ"ל מברך ב'כתיבה והתימה טובה'.

⁵ הקדמה לספר מדרגות האדם מהדורא חדשה תשס"ב.

החזק במוסר אל תרף התלמידים בישיבת פינסק הושפעו לטובה ממרן הסטייפלער בכל המובנים, כי מלבד השיעורים בגפ"ת ובהלכה, היה מרן משמיע גם 'וועדים' – שיחות מוסר ויראת שמים, שנועדו לשבר את אוזן הלומדים "מה חובתו של אדם בעולמו", וכי בלא אותו קב חומטין של יראת שמים ומדות טובות, אין תורתם מתקיימת ואינה נעשית להם סם חיים. הוא היה אומר: "מה חובתו של האדם בעולמו? אדם צריך לעבוד על עצמו שיהיה לו מדות טובות, דבלי מדות טובות, התורה הקדושה שלמד לא תישאר עמו לכל ימי חייו".

בכל ערב ראש-חודש היה נערך בישיבה 'ועד-כללי', ובתוך המעוררים היה גם מרן הסטייפלער זי"ע. ה'וועדים' שמסר מרן הסטייפלער בישיבה, לא נאמרו בסגנון ובמנגינה הידועה של ההתעוררות נוסח נובהרדוק, אלא היתה זו שיחה מוסרית ערוכה וסדורה, בדומה לשיעור בגמרא. מרן היה מעלה רעיונות טובים, אם כי לא ברגש ובמנגינה, אבל ידע להסביר את דבריו בכשרון רב ובבהירות ראויה, באופן שכולם הבינו, ובאמת הדברים נכנסו ללב.

"לימוד תורה לשמה"

פעם בערב ראש-חודש אלול, הזכיר מרן את דברי הר"ן, שבא לבאר את מאמר הגמרא (בבא מציעא פה:) שבית המקדש חרב כי לא בירכו בתורה תחילה, ופירש הר"ן דהיינו שלא העריכו את חשיבותה, וממילא היה חסר ב'לשמה'. דבריו השפיעו על התלמידים, ועל רעיון זה חזר תמיד בכל שיחותיו, וכך חתר להגיע לעניין זה, "שצריך להגיע לדרגה של לימוד תורה לשמה"⁶.

תלמידיו של מרן הסטייפלער מאותה תקופה, מספרים שמרן הצטייר בעיניהם כלפיד בוער, אש אוכלת, כולו תסיסה ושלהבת, ותורתו אמרת ה' צרופה ומזוקקת שבעתיים. בזכרונות מן הימים ההם, נשתמרה שיחה אחת שנשא בפני בני הישיבה דפינסק, לזרזם ליגיעת התורה:

תביעה על מי שטעם טעם התורה ועזבה

מרן פתח בגמרא במסכת ביצה (דף טו:): מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יו"ט, יצתה כת ראשונה – ופירש רש"י: לסעוד סעודת יו"ט והניחוהו דורש – אמר הללו בעלי פטסין. כת שניה, אמר, הללו בעלי חביות. כת שלישית אמר הללו בעלי כדין – בעלי נפש הנאות הן ואינם יגעין לשמוע תורה. התחילו כת ששית לצאת, אמר הללו בעלי מארה – שהיה ביהמ"ד מתרוקן מאד וגנאי הדבר וקשה בעיניו.

⁶ מזיכרונות הגי"ר גרונוס לזבניק זצ"ל.

דגם בית מדרשו של רש"י בצרפת

עמד מרן הסטייפלער והתפלא: וכי שורת הדין היא, שדוקא הללו אשר נפשם חשקה בתורה עד שעה ששית, יהיו נדונים ברותחין, במארה? וכי לא נמצא דמי שהקדים לצאת, הוא נשכר בזה שנפטר מקפידה יתירה כזו?

ומרן חזר ויישב: מכאן נראה, שככל שאתה מושרש יותר בתורה, התביעה כלפיך יותר גדולה, כי אינה דומה התביעה הרוחנית מבעל הבית פשוט, לתביעה שתובעים מבן תורה, מבן ישיבה. הראשונים שלא עצרו כח להתייגע בתורה, בעלי פטסין המה, בעלי חביות, מה מקום יש לתבוע מהם בכלל - אולם אתה שאכן זכית לטעום צוף נועמה, והראיה שהרי במשך ששה שעות יושב היית ושותה בצמא דברי אלקים חיים, עליך התביעה הנוקבת כשהבית המדרש מתרוקן!⁷

*

רבי יוסף רוזנטל זצ"ל, מרחוב רשב"ם בבני ברק.

⁷ רשימות ר' אהרן סורסקי - מודפס בספר 'מרן-הקהילות-יעקבי זצוק"ל.

בתקופה האחרונה אושפז בבית החולים לאחר שלא חש בטוב ונפטר לבית עולמו בגיל 82.

רבי יוסף רוזנטל זצ"ל היה מחשובי מתפללי בית הכנסת 'לדרמן' – בית מדרשו של שר התורה הגר"ח קנייבסקי.

בחיייו היה סופר סת"ם מומחה, ואף כתב לשר התורה הגר"ח קנייבסקי את ספר התורה האישי שלו שמשמש אותו עד היום בביתו.

רבי יוסף היה מקורב עוד למרן סטייפלר, ומרן הגר"ח סמך עליו בכל ענייני הסת"ם. ואמר שהספרי תורה שלו ודאי מהודרים. בבני ברק היו סומכים שאצלו הכל "לשמה" משום שיראת השמים שלו נודעה לתהילה. המנוח ידוע היה גם במעשי חסד רבים ותפילותיו לשם דבר.

היה עורך כל חודש את זמני התפילות ב'לדרמן', של הנץ ושאר הזמנים בדיוק רב. בנוסף, מידי חודש אלול היה משמש כבעל תוקע בשופר לאחר תפילת שחרית בנץ החמה. באלול האחרון יצא הגר"ח מידי יום בחודש אלול להתפלל שחרית ב'לדרמן', למרות שבמשך השנה הוא מתפלל בביתו, זאת בכדי לכבד את רבי יוסף.

סמוך לחג השבועות תשע"ח נסתלק מעמנו אחד מדמויות ההוד שפיארו את מנין ותיקין ושאר התפילות בבית הכנסת לדרמן, עשרות שנים. רבי יוסף רוזנטל זצ"ל.

עוד בימים בהם לא היה ציבור מתפללים כ"כ גדול בבית הכנסת, היה רבי יוסף מהקבועים שבהם, כשהוא מקפיד להשכים קום ולבוא לפני זמן התפילה, כך גם לפני מנחה וערבית היה יושב על מקומו עוד בטרם הגיעה השעה ולהיות מעשרה ראשונים. בכל בוקר לפני שחרית היה מעורר את המתפללים לומר בקול ברכות השחר והיה מבקש לענות אמן, את הילדים הצעירים שהיו מגיעים לתפילות בשבת היה 'משחד' על ידי סוכריות ומבקש לשמוע את הברכות גם מהם. הוא היה 'עשיר מופלג' במאות אמן שענה כל בוקר על ברכות השחר.

ומנהג קבוע של חסד היה לו: מידי חודש היה מדפיס על דף את רשימת זמני הנץ, כדי להקל על המתפללים להתעורר בזמן לשחרית, שכידוע בכל יום משתנה הזמן והוא היה עורך את זה לפי הזמנים המתאימים לבית הכנסת לדרמן, והדביק את זה בכמה מקומות בבית הכנסת במקומות המתאימים וגם היה מחלק לציבור המתפללים. כמו כן היה לו מצוה נוספת שהוא 'חידש'. הוא היה מניח כל תחילת שחרית, על מקום העמוד של החזן, השליח ציבור, שעון קטן, כדי שיוכל לעקוב אחר זמן הנץ החמה מקרוב בצורה קלה, ובכך יוכל להתפלל בנחת ולא למהר או להאט את קצב התפילה.

רבי יוסף זצ"ל היה סופר סת"ם, והיות ורבינו מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א הכירו מקרוב ביקש ממנו רבינו שליט"א לפני כשלושים שנה לכתוב לו ספר תורה פרטי ואכן במשך כשנתיים הוא כתב לו ספר תורה, ולאחריה נערכה הכנסת ספר תורה בבית רבינו, כששמחתו היתה רבה. בכל שאלה וענין היה נועץ ברבינו, גם בשנים האחרונות היה טורח ועולה למרות חולשתו להיוועץ בו כשהוא אומר כי 'ללא ברכתו של רבינו הוא מרגיש שלא עשה את הצעד הנכון'.⁷ אחת המצוות הקבועות בהם החזיק רבי יוסף היה תקיעה בשופר בכל יום בימי הסליחות והרחמים, מראש חודש אלול ועד ראש השנה, וכן היה תוקע בשופר במוצאי יום כיפור, בהקשר לכך נביא מעשה נורא הוד המראה על רוח הקודש השרויה תדיר אצל רבינו מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א.

בכל שנה, בתקיעה אחרונה של חודש אלול (יום לפני ראש השנה) היה רבינו מודה לו ומברכו בלכביות 'שתזכה אי"ה גם לשנה הבאה'. גם השנה לאחר סיום התקיעות, הוא ביקש את הברכה הקבועה, אך רבינו קיצר ואמר לו ברכה והצלחה. אחד הנוכחים ניסה שוב וביקש ברכה שיזכה לשנה הבאה, רבינו הפטיר לו מבט ואמר 'שיזכה לשופרו של משיח !!' הוא חרג ממנהגו ולא בירכו שיזכה לשנה הבאה, ואכן דבר ה' בפיו ורבי יוסף נלב"ע שלוש חודשים לפני חודש אלול. ואי"ה בקרוב הוא יזכה והלוואי וכולנו נזכה לשמוע שופרו של משיח שמבשר על תחית המתים וגאולה שלימה⁸.

*

ר' משע כהן שליט"א :

שאלתיו במכונית בכ"ד אלול תשס"ג, האם בר"ה להתפלל ברוב עם או במקום שיקבל עליה, וענה ברוב עם עדיף והוא דינא דגמ' אבל לקבל עליה זה רק ע"פ קבלה, והוספתי שבמקום הקטן נצרך משתתפים וכן צריך כהן לברכת כהנים ויש בזה חסד, ואמר זה קצת חשבון, והוספתי לשאול למעשה כיון שיש שם חסד ומשום הכרת הטוב ראוי להתפלל שם וענה מותר. שאלתיו במכונית בי' אלול תשס"ד, היתה לי תאונה ויש אפשרות לקבל מהביטוח פיצויים האם ראוי לקחת כי נתנו לי משמים יסורים ובכך אני מוכרם, וענה אתה לא מוכר להם את היסורים הם רק נותנים לך צדקה. נכנסתי בסוכות תשס"ד לסוכתו ושאלתי שכל המשפחה עברנו תאונה וכולם יצאו בניסים בריאים ושלמים האם יש לעשות סעודת הודיה, וענה, לא, תלמד פרק התודה.

*

פרק שמחת המצות

⁸ באדיבות עלון דברי שי"ח גליון מס' 280 פרשת נשא תשע"ח.

כו אלול תשע"ה
שמחת המצוה על פניו !!!

מהדר בערבות הגדלים על הנחל
הביאו לפני רבינו ערבות הגדלים על הנחל ממש – ולאחר שבחן מרן את הערבות והתעניין על
שלבי גידולם הוא הביע קורת רוח רבה מהעובדה כי לאחר שנים רבות ניתן יהיה להשיג ערבות
הגדלות על גבי נחל ממש ואמר כששביעות רצון על פניו, "סאיז שיינע ערבות" וביקש
להשתמש אף הוא בערבות אלו בחג הסוכות.
מרן הגר"ח קניבסקי הרחיב בדבריו על עיקרי הפוסקים במעלת ערבות הנחל ואמר כי "ראוי למי
שיכול להדר בערבות נחל אלו למצוות ד' מינים.

*

הם חוזרים יחד על הסוגיא, וכאילו לומדים בחברותא?⁹

ר' יאנקל מתמיד

⁹ מזכרונות הגי"ר משה אליעזר שוורצבורד ז"ל בספרו 'בקודש-חזיתיד'.

הרב משה אליעזר שוורצבורד מבני ברק, מתלמידי נובהרדוק בפינסק, מתאר את ההערכה הגדולה של התלמידים למרן הסטייפלער באותם ימים, ואלו דבריו:

"שמעו של ר' יאנקל מתמיד - הסטייפלער, כבר הגיע לאזני הבחורים בכל ערי ליטא ופולין. בזכות עמלותו בתורה וחוסר השינה שלו, הוא נחשב כבר בגיל צעיר - "לגאון עולם" - ידעו כי הוא אינו זקוק לחדר ואף לא למטה, והוא צמוד כל היממה אל הסטנדר שלו, ולא זו בלבד שלועגים **שם הבחורים** - למיטה ולחדר השינה, **הם-הוא** אפילו מניחים רגליהם בקערות מים קרים, ואף בחורף, פן חלילה יירד **סמוך** ליד הגמרא, שם בבית המדרש".

הרב שוורצבורד ממשיך לתאר, איך שוחחו בהתפעלות בישיבה בפינסק, על עברו המפואר של ר"מ הישיבה - מרן הסטייפלער, מאותם זמנים שהשקיע את כל ישותו **וכוחו** בתורה **הקדושה**. וכה כתב:

"וכך היה המתמיד הצעיר בישיבה, בין אלה אשר העירו את השחר, אף הוא היה מזרז את עצמו מאד, אף הוא היה דואג שכל מעשיו יעשו בלאט, כשאין איש רואה אותו, ואין שומע אותו. במשך שנים רבות, לא עבר עליו יום אחד בכל ימיו, בהיסח הדעת בשכחה ובעצלתיים, אלא כל ימיו הבחינו את עמלו והיגיעה שעמל בו תמיד ביגיעת התורה, אי לכן ניתנו לו מן השמים כוחות איתנים, כדי שיוכל להגביה עוף למרומים, עד שיצא לגמרי מכל רצון אחר שבעולם, מתוקה היתה לו היגיעה בתורה, מתוקה עד מאד, וכך ביקש מהשם יתברך: 'כפתני אבי אל הסטנדר והגמרא'"¹⁰.

הרב שוורצבורד אף מתאר את האוירה בישיבה: "הבחורים יחד עם ראשי הישיבה, המנהלים, ראשי הועדים, וראשי החבורות, אינם יודעים ארוחת בוקר מה היא, וארוחת צהריים מה היא, פרוסת לחם יבש, חתיכת סוכר, וספל של חרס במים רותחים מהדוד המושחר במטבח בברנדינסקי, וכבר סתמת את הפה של היצר הרע די והותר".

"**הבחורים בישיבה היו מקיימים אתהם**-הדברים שהשיבו זקני הנגב לאלכסנדר מוקדון, אשר שאל אותם מה יעביד אינש ויחיה? אמרו לו: ימית את עצמו (תמיד לב). הם לימדו שאדם צריך להפקיר עצמו מהתאוות הגשמיות כליל, עד שנעשה שליט ומלך על רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, עד שתזכה להפוך את גופך למעון קדוש וטהור, מוכן לקבל את השכינה, בחינת 'ושכנתי בתוכם'. עבודת ה' אינה סובלת פשרות"¹¹.

¹⁰ כנ"ל, מזכרונות הג"ר משה אליעזר שוורצבורד ז"ל בספרו 'בקודש-חזיתך'.

¹¹ עד כאן מזכרונות הג"ר משה אליעזר שוורצבורד ז"ל.

*

נחלי חיים

בס"ד

אלול תשפ"ב לפ"ק

מתורת מרן רבינו שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
סליחות

מנהג רבנו לגשת לפני התיבה לסליחות של ערב ראש השנה וכן בצום גדליה שנאמרת בו הסליחה "עזוב נא בן אדם עזוב נא". (ספר רבי חיים עמוד 142).

*

ערב ראש השנה

מנהג רבנו לערוך לאחר תפילת ותיקין סיום מסכת ובכך מונע את הצורך להתענות (ספר רבי חיים עמוד 142). ועיין בספר ענפי משה לאמו"ר שליט"א בהלכות ועניני ר"ה סימן ד' מה שהביא בזה ממרן זצוק"ל.

*

אופן ברכת לשנה טובה

כשמברך ברכת שנה טובה אומר לשנה טובה תכתב ותחתם לחיים טובים ובדרך כלל משמיט תיבת לאלתר.

עי' שו"ע תקפ"ב י"ב, ומה שמשמיט תיבת לאלתר אמר לי טעמו בזה כי הלא בד"כ רק צדיקים נחתמים לאלתר ואין כל אדם מוחזק לצדיק. ושאלתיו ממש"כ 'ואם מאחל לו תכתב וכו', נראה כמחזיק לרשע שעוד לא נכתב דינו, וא"כ גם כאן למה לא מאחל לאלתר להחזיקו שאינו רשע וענה מרן לחלק דלא דמי למש"כ הבאה"ט בסוף סימן תקפ"ב דאין לומר תכתב אחר חצות יום א' דר"ה דיש להחזיקו חברו לצדיק דשם נראה שעושהו רשע שלא נחתם עדיין אבל אנו הרי בינונים עיין ברכות ס"א ב'. (אלא ד' אמות פרק נ"ז סעיף ד)

*

תשובה מחיים

חיזוק בחודש אלול

שאלה – במה ראוי להתחזק בחודש אלול?

תשובה – ללמוד תורה (הנהגות רבנו, עמוד נ"ח).

●

עניית י"ג מידות כששומע סליחות

שאלה – יש הרבה מעדות המזרח שאומרים סליחות בכותל המערבי בחודש אלול

אם אשכנזי נמצא שם האם הוא חייב לענות איתם י"ג מידות.

תשובה – כן. (הנהגות רבנו עמוד נ"ח)

*

קביעת מקום לתפילה בימים נוראים
 נסתפקתי מה הדין באדם שהוא מתפלל רק בימים נוראים באיזה בית כנסת אם יש ענין שיקבע
 מקום לתפילתו לכל שנה בבית כנסת ההוא והיינו שיקנה אותו המקום בכל שנה כדי שיצא שכל
 שנה בימים הנוראים הוא מתפלל באותו המקום או שמא כיון שהוא רק פעם בשנה אין קפידא
 של קביעת מקום לתפילה?
 והגאון האדיר רבי חיים קניבסקי (שליט"א) כתב לי בזה הלשון יתכן שיש ענין. (פרדס יוסף
 החדש על ר"ה אות ע"ו עמוד צ"ב).

*

ממשנת החיים

תקיעות של חודש אלול בשופר פסול

בספר ענפי משה לאמו"ר שליט"א בהלכות ועניני ראש השנה (סימן ג') האריך לדון האם אפשר
 לקיים תקיעת שופר של חודש אלול בשופר פסול והאריך בזה מכמה מקומות ומתורתו ומשנתו
 של מרן שר התורה זצוק"ל
 ושוב כתב וזה לשונו ואחר זמן זיכני השי"ת לשאול מקמיה מו"ר מרן שר התורה הגר"ח
 קניבסקי זצוק"ל אם תקיעות דחודש אלול צריך שיהיו בשופר כשר או דמהני לזה אף שופר פסול
 והרהר בזה מו"ר מרן זצוק"ל ואמר לן בפה קדשו דלכאורה צריך קול כשר (וכמדו' הוספתי
 לשאול אם אמנם ס"ל דצריך שופר כשר ונענע בראשו דכן).
 תו שאלתי למו"ר מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל במכתב בזה הלשון: אי מהני לתקיעות דחודש
 אלול שופר פסול (בכ"מ ראיתי דהשיב מו"ר זצוק"ל דלא מהני,
 איברא דבמק"א הביאו ממו"ר זצוק"ל דצידד דעפ"י הריטב"א דר"ה דכ"ו א' אפשר דיהני),
 וכתב לן מו"ר מרן זצוק"ל וז"ל "אתי לאחלופי" עד כאן לשונו.

יו"ל בסיוע מכון "גם אני אודך"
